

ENTREVISTA A PERE DE PALOL I SALELLAS

«Sotjant les empremtes del passat»

PER ZENEIDA SARDÀ

Assegut al jardí de casa seva, sota uns pins escardalencs, a segona línia de mar, Pere de Palol fulleja el diari. Fa un matí lleganyós que no invita a la banyada. D'altra banda, a Platja d'Aro, a ple agost, al matí es dorm. Les nits són llargues i agitades i no és fins ben entrat el migdia que comença a veure's gent circulant pels carrers. Ara tot està tranquil, adormit, gairebé silencios. Malgrat el context de les vacances, malgrat l'entorn familiar amb els fills i els néts, malgrat el lloc, tan allunyat de l'ambient seriós d'estudi, no costa d'entrar en matèria. Pere de Palol es redreça a la cadira, clava a l'infinit els seus ulls penetrants i es concentra sobre allò que diu.

Mitificada pel cinema, poc valorada socialment per la seva escassa rendibilitat, l'arqueologia encara és una carrera minoritària per la qual es decanten només aquelles persones que tenen una vocació ben marcada. Pere de Palol n'és un representant il·lustre. Les seves primeres publicacions científiques s'inicien l'any 1945, just acabada la carrera. El 1948 ja havia llegit la tesi doctoral i el 1956, a trenta-tres anys, era catedràtic d'Arqueologia a la Universitat de Valladolid. Uns anys més tard accedia a la càtedra d'Arqueologia paleocristiana acabada de crear a la Universitat de Barcelona, especialitat en què havia d'esdevenir una primera figura peninsular. El seu treball de camp, com els seus escrits, llibres, publicacions en revistes especialitzades, conferències, monografies, és constant. Ha estat director de l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i assessor del Consell d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, que el 1989 va atorgar-li la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic. Elegit per votació democràtica, l'any 1993 presidí el XIV Congrés internacional d'arqueologia clàssica, sobre «La ciutat en el món romà», que tingué lloc a Tarragona. La seva trajectòria professional ha estat reconeguda internacionalment. Membre corresponent de la Pontificia Accademia Romana di Archeologia, membre Ordinari del Deutsches Archäologisches Institut de Berlín, ha estat guardonat dues vegades amb el premi Dusseigneur atorgat per l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres de Paris.

—L'arqueòleg és un historiador que utilitza com a documents vestigis materials que han deixat els homes. En aquest sentit, l'arqueologia és una ciència encavallada entre la història i l'art?

—És història i com a tal utilitzarà qualsevol altra disciplina que sigui història, com l'art o com la sociologia. I és història de dues maneres: Mentre no tenim documents escrits, és història, només que amb restes materials; és el que en diem «arqueologia prehistòrica». Al moment en què comença a haver-hi documents escrits, hem de treballar amb el document escrit. Quan el document escrit adquireix molta importància, l'historiador complet treballa amb textos i amb arqueologia. El primer període fóra el que en diem prehistòria i protohistòria, el segon període fóra el començament

del món ibèric i el començament de les colonitzacions, en què les fonts encara són prou pobres, i, finalment, el tercer període, en què jo treballo, el formen el moment romà i el cristià, en què el món polític i el món social que arriben per mitjà dels textos pesen moltíssim però no s'acaben d'entendre bé si no es tenen restes materials. L'evolució d'una societat s'ha d'entendre per mitjà d'uns textos de pensament o de tipus jurídic i alhora, per exemple, de les modificacions que pugui tenir una urbanística. Desgraciadament, encara hi ha una mica de separació entre els historiadors de textos, sobretot del món clàssic i el món cristià, i els arqueòlegs. El problema és de formació. Els textos, els maneja molt bé el filòleg, i el filòleg no entén el camp. De la mateixa manera, a

l'home que està ficat en el món de l'excavació i coneix molt bé el camp, el món material, els textos li rellisquen una mica.

—El treball de l'arqueòleg és artesanal però alhora també un debat intel·lectual.

—Evidentment. L'arqueòleg que és molt afeccionat a l'excavació, a qui agrada trobar coses, si no té una formació històrica, en realitat potser no hauria d'excavar. L'excavador, si no coneix molt bé des d'un punt de vista històric allò que excava, queda una mica coix. Un excavador que treballi amb el món ibèric, per exemple, ha de saber molt bé quins textos existeixen, per poder interpretar immediatament els documents que troba. Sempre s'ha dit que excavar és llegir un llibre que a

mesura que el vas llegint el vas destruint. En efecte, es van aixecant les restes i la lectura s'ha de fer molt ben feta, perquè allò que toques no es pot tornar a refer malgrat les tècniques d'avui, malgrat una anotació molt correcta del que trobem, una documentació fotogràfica molt bona, una documentació topogràfica molt acurada, anàlisis de laboratori...

—S'han fet avenços considerables en el terreny tècnic, en el curs dels vostres anys de professió. Hi ha hagut noves aportacions de la categoria dels mètodes de datació descoberts a finals dels anys quaranta, per exemple?

—Hi ha hagut canvis molt importants, sobretot pel que fa al laboratori. El laboratori ajuda molt. Avui hi ha una arqueometria, és a dir, anàlisis de laboratori fetes amb molt de compte per a les ceràmiques, per als metalls, que defineixen el lloc de procedència, l'afinitat de fàbriques, l'afinitat de tècniques, l'origen de tècniques... També hi ha hagut molts avenços respecte dels procediments d'excavació. L'estratigrafia a la meua època va ser revolucionària aplicada al món clàssic. Fins aleshores només s'aplicava al món de les coves... El que ha variat més potser és la presa de notes.

—El 1970 es crea la càtedra d'Arqueologia cristiana de la Universitat de Barcelona, que assumiu. Què va representar aquesta nova càtedra per als estudis d'arqueologia?

—Aquí s'havia fet arqueologia cristiana, però d'una manera molt puntual, sense una sistematització com la que hi havia a Itàlia des del segle XVIII, o la que hi havia a Alemanya, on ha existit sempre, o a França... Aquí no ho teníem. La meua ambició i la del meu grup era que l'arqueologia cristiana entrés a la Universitat i que fos una disciplina acadèmica. Era una cosa que calia fer, i que calia fer a Barcelona per tota la tradició que teníem. Penso en Puig i Cadafalch, Gudiol... Això va venir l'any setanta. En vam crear l'única càtedra que encara hi ha en tota la universitat hispànica, i ens vam posar en un nivell paral·lel al de la investigació estrangera, a la qual jo personalment ja estava lligat de feia molts anys.

—Quina mena d'estudiants van a parar en aquesta càtedra? Són gent vocacional? Què els ofereix la universitat?

(FOTOS: FRANCESC SITGES)

«SEMPRE S'HA DIT QUE EXCAVAR ÉS LLEGIR UN LLIBRE QUE, A MESURA QUE EL VAS LLEGINT, EL VAS DESTRUINT.»

«LA MEVA AMBICIÓ I LA DEL MEU GRUP ERA QUE L'ARQUEOLOGIA CRISTIANA ENTRÉS A LA UNIVERSITAT I QUE FOS UNA DISCIPLINA ACADÈMICA. AIXÒ VA VENIR L'ANY SETANTA.»

«UN ESTUDIANT QUE TINGUI VOCACIÓ D'ARQUEÒLEG DE SEGUIDA DEMANARÀ DE PARTICIPAR EN EXCAVACIONS.»

—Hi ha de tot. Hi ha gent molt vocacional que comencen a treballar molt aviat al camp. Un estudiant que tingui una vocació d'arqueologia no s'accontentarà d'anar a classe i de prendre apunts. De seguida demanarà de participar en excavacions. Durant els primers anys, d'altra banda, jo feia també uns cursos al departament d'Història de l'Art. Eren cursos més curts, quadrimestrals. La gent que feia Art antic, el començament de l'Art medieval, venien a classe. Hi ha un grup d'historiadors de l'art, que avui són brillants, que havien passat per la meua classe. O sigui que estàvem una mica entre una època i una altra.

—De les excavacions que heu dirigit i en què heu participat, hi ha la de la ciutat romana de Clúnia. La vostra esposa, Mercè Muntanyola, també era arqueòloga. Crec que va tenir un paper considerable en aquestes excavacions, sobretot al començament.

—Mercè Muntanyola va ser la darrera deixeblla directa de Bosch Gimpera. Ell la va enviar a estudiar a Alemanya i, així que va tornar, a mitja tesi doctoral, ja va entrar a treballar al Museu Arqueològic de Barcelona. Aleshores no hi havia lloc de conservador i ella es va fer càrrec de la biblioteca. Al marge del seu treball a la

biblioteca, la Mercè era a tot arreu, ajudava tothom, muntava amb nosaltres els cursos d'Empúries, col·laborava en tot. No va voler que ningú més li dirigís la tesi, perquè creia que el doctor Bosch tornaria. Per altra banda, vivia immersa en un món intel·lectual riquíssim. Era del grup dels literats i dels escriptors d'aquella època, íntima amiga de tots. Espriu, Rosselló, eren els seus companys de curs. La Mercè va tenir un paper importantíssim en les excavacions de Clúnia. Allò era un desert, un indret absolutament desemparat, sense cap tipus de serveis, ni habitatge, ni aigua, ni carretera. Ella es va ocupar d'organitzar-ho tot. Sense ella no ens n'hauríem pas sortit.

—A Clúnia van aconseguir que els construïssin una «casa d'excavadors» i d'aquesta manera poder treballar amb un mínim de condicions. Vós vau impulsar tot això?

—Clúnia és una ciutat d'unes cent trenta hectàrees, amb unes possibilitats d'investigació de primer ordre. Jo vaig començar a treballar-hi quan era a la universitat de Valladolid, el 1958. Vivíem en unes condicions absolutament precàries, a l'escola, en alguna de les cases dels mestres... Si l'excavació d'una ciutat ha de tenir continuïtat,

«PUIG I CADAVALCH VA SER EL PRIMER QUE VA FER UNA PETITA RESIDÈNCIA (PER ALS ARQUEÒLEGS) ON HI HAVIA UN LLOC PER A DORMIR, UNA PETITA BIBLIOTECA, UN LLOC D'ESTUDI...»
 «QUAN JO VAIG ANAR A LA UNIVERSITAT, BOSCH GIMPERA JA ERA FORA. DE LA MEVA GENERACIÓ, FORMADA PER TARRADELL, PALOL, RIPOLL..., SE N'HA DIT LA "GENERACIÓ DEL MESTRE ABSENT"»

l'investigador s'hi ha d'establir. Això, ho havia entès molt bé Puig i Cadafalch. Va ser el primer que va fer una petita residència a Empúries on hi havia un lloc per a dormir, una petita biblioteca, un lloc d'estudi... Això va ser el que jo vaig aconseguir de la Diputació de Burgos, com també una carretera fins dalt, i, els últims anys, que adquirissin i tanquessin un recinte de cent trenta hectàrees, que és tota la ciutat romana. Ara hi ha un bon equip de gent jove, tots deixebles meus, que hi treballa amb molts més mitjans.

—Com s'organitzen els períodes d'excavació?

—Jo feia dues etapes d'excavació de quinze dies. Després en vam fer tres i vam arribar a treballar dos mesos. Canviàvem de gent cada quinze dies, excepte els ajudants, que venien seguit. Per Clúnia va passar molta gent, molts de la universitat de Valladolid al principi, però també molta gent de fora, gent de la universitat de Barcelona, d'universitats franceses, professors... Fa trenta anys que s'excava, a Clúnia! Completament excavat només hi ha el fòrum. Jo he fet un llibre d'un volum considerable sobre el fòrum; el té la Diputació de Burgos i espero que surti aquest any. Hem excavat les termes, hem excavat els mercats, però

encara no hem entrat seriosament sobre la construcció privada. Un habitatge, el va excavar Terracena l'any 32, durant la República. Va fer una bona excavació i això va ser un incentiu per a mi. Jo buscava un lloc per a fer excavacions per als meus nois i allà el vam trobar. En aquella època, aquelles excavacions estaven totalment abandonades.

—A part de Clúnia, quines han estat les excavacions més importants en què heu treballat?

—He tingut molta sort amb molts jaciments i hi ha hagut moltes coses que m'han interessat. Hem fet una campanya prou interessant de basíliques de les Balears. Hem excavat, des del començament, una basílica a Fornells. Hem revisat les basíliques de l'illa de Mallorca, també les de Menorca. Naturalment, de tot això s'han fet publicacions. Després, m'he interessat per les viles romanes del baix imperi, el canvi d'estructura econòmica i social entre la ciutat i el camp, quan el gran propietari, l'home important de la ciutat, se'n va a viure al camp i construeix cases semblants a les de la ciutat, fins i tot imitant palaus imperials, i es construeix uns habitatges extraordinaris en el *fundus* del camp. Això és una cultura molt curio-

sa d'aristocràcia agrícola. Vaig tenir sort de trobar algun jaciment molt important a la província de Burgos i a la de Palència quan era a Valladolid.

—Vau arribar a tenir de professor Bosch Gimpera?

—No. La meva esposa en va ser la darrera deixeble directa. Jo el coneixia perquè ell era molt amic del meu pare quan jo era criatura. Però, quan jo vaig anar a la universitat, en Bosch ja n'era fora. De la meva generació, formada pel grup Tarradell, Palol, Ripoll..., se n'ha dit la generació del mestre absent. El teníem a París. Bosch Gimpera era representant de Mèxic a la Unesco. El que sí que fèiem era anar-lo a veure a París.

—Què destacaríeu de la seva personalitat com a professional?

—Tenia una capacitat de síntesi fabulosa i una gran curiositat: no se li escapava res. Avui encara no s'ha fet cap llibre sobre la protohistòria hispànica com la seva *Etnologia de la Península Ibèrica*. És un llibre absolutament fonamental. S'ha intentat desmuntar, s'ha intentat corregir, però no s'ha aconseguit. A més, era un home entusiasta. Sovint la gent de Madrid deien que la prehistòria era el refugi dels arqueòlegs que no sabien llatí. En Bosch era un home de formació clàssica.

—Va tenir alguna influència en la vostra vocació l'amistat que existia entre el pare i Bosch Gimpera? Fins a quin punt va pesar l'ambient familiar en l'elecció de la professió?

—Jo vaig anar a Barcelona per fer Història de l'Art. El pare era escriptor, però també un home de moltes curiositats. Era un home molt culte, estimava molt la història de l'art. Al poble de la meva mare, Agullana, es va descobrir una necròpolis i ell va anar-hi i va fer una mica d'excavacions, amb Bosch Gimpera, amb qui eren amics i compartien posicionaments polítics. Tots dos eren d'Acció Catalana. També el meu avi havia excavat una de les coves solutrianes de Sant Julià de Ramis, al costat de Girona, però allò va ser una cosa molt d'afecionat. Ell era periodista i un poeta de la Renaixença. La meva intenció, doncs, era fer Història de l'Art, però no vaig connectar amb el grup de gent que ho feia ben fet, com el senyor Duran o mossèn Gudiol. El professor

que em va captar va ser el doctor Pericot, un home d'una atracció personal immensa, un humanista i un gran científic. D'altra banda, vaig entrar a treballar molt aviat al Museu arqueològic, o, més ben dit, a la biblioteca del museu, amb el senyor Almagro, una persona amb una gran ambició, que volia continuar l'empenta del doctor Bosch i aconseguir un centre de categoria, ben organitzat i actiu. Ell havia estat a Alemanya, amb el professor Obermaier, i havia vist com funcionaven aquestes coses. Tothom que tenia ganes de treballar, el doctor Almagro se l'enduaia cap al museu. Hi van passar en Tarradell, en Maluquer, en Panyella, que després va ser el director del Museu d'Etnologia, en Ripoll i d'altres. Allà em vaig acabar d'enverinar...

—Durant els anys de les excavacions a Empúries es van fer uns cursos. Com estaven organitzats? Qui els impartia? Crec que hi va conèixer arqueòlegs internacionals, i hi va fer amistat.

—Els cursos d'Empúries, els vam muntar l'any 1947 amb una ambició

molt clara: volíem veure què passava a fora. La guerra s'havia acabat el 1945, volíem veure quines idees hi havia a l'estranger, què havia quedat de l'arqueologia clàssica i, d'altra banda, reunir una mica la gent que treballava al país, no solament catalans, sinó també gent que venia de Madrid, del Cuerpo Facultativo... Això es va muntar molt bé, d'acord amb l'Institut d'Estudis Lígurs de Bordighera i amb el professor, el doctor Nino Lamboglia, que va tenir una influència decisiva en la formació de tots nosaltres. No eren cursos per a impartir lliçons. Eren cursos per a veure coses i poder sentir els grans professors estrangers. Van començar el 1947 i enguany encara hi he donat una conferència, el juliol passat, precisament explicant com es van iniciar els cursos d'Empúries.

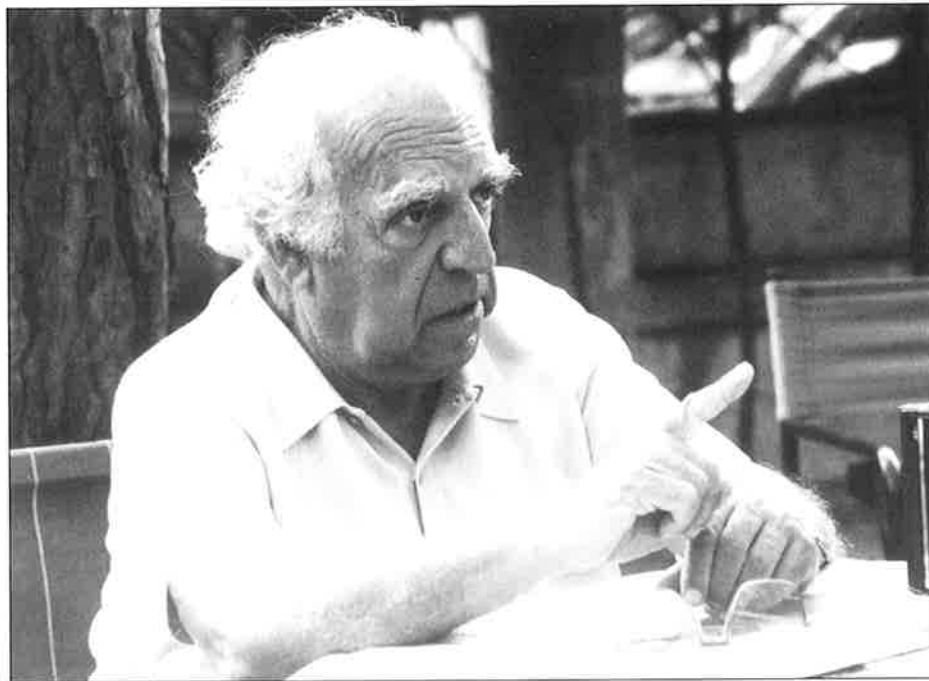
—Quin és el nivell de la recerca arqueològica a Catalunya, respecte a la resta d'Europa, tant des del punt de vista intel·lectual com de condicions de treball, condicions materials, sortides professionals?

—En aquests moments el que puc

dir és que hi ha molta gent treballant en l'àmbit de l'arqueologia. A la meua època érem quatre gats. El problema és que hi ha bastants estudiants i pocs llocs de treball. La Generalitat, malgrat que ha organitzat els arqueòlegs territorials i que ha fet una distribució del país en zones i amb responsables, es veu ofegada per les troballes casuals. D'altra banda, hi ha una baixa en ajudes als programes d'investigació. La universitat se n'ha de fer càrrec, s'han de buscar subvencions privades. La Generalitat ajuda, però no com ho hauria de fer. L'arqueologia es fa molt ben feta. Salvem les coses que s'han de salvar, però en canvi no es poden fer programes seriosos d'investigació. Jo havia proposat la creació d'un Institut Català d'Arqueologia, perquè la Generalitat té unes atribucions molt concretes de tipus legal: autorització per a les excavacions, protecció i difusió dels jaciments, permisos, controls..., però no té programes d'investigació. Les subvencions són cada vegada més reduïdes. Ni la conselleria d'Ensenyament ni la CIRIT no han posat un bloc important per a la recerca. En aquest sentit fallem.

«AVUI ENCARA NO S'HA FET CAP LLIBRE SOBRE LA PROTOHISTÒRIA HISPÀNICA COM EL DE BOSCH GIMPERA.»

—Com a arqueòleg, us heu dedicat bàsicament a la romanitat tardana, al període paleocristià i al visigòtic. Quins aspectes, a grans trets, destacaríeu com a fonamentals d'aquest moment de transició que representa el pas dels períodes tardoromà i paleocristià al món visigòtic?

—De fet, sempre he tingut una orientació en la meua recerca, una idea força concreta que va apareixent als meus treballs. Reflexionant sobre la meua trajectòria professional, m'adono que hi ha hagut un fil conductor que m'ha guiat tots aquests anys. Abans, separar el món cristià del món romà era una cosa habitual. Separar el cristià del visigòtic era també la norma. Jo he tingut interès a demostrar que hi havia una continuïtat, que es tractava d'una mateixa societat en circumstàncies diferents, amb una manera de pensar i de viure diferents, però en el fons m'he adonat que no es pot anomenar arqueologia cristiana només la paleocristiana. El 90% de la cultura visigòtica és romana-paleocristiana. Per tant, la continuïtat és clara. On hi ha un trencament és a l'època musulmana. Evidentment que hi ha canvis polítics, hi ha un imperi que s'esfondra, un intent de crear un regne visigòtic amb Ataulf i la gent que ve a Barcelona i després una germanització arriana del món visigòtic fins al concili de Toledo, com l'ambició del concili d'una unitat de país que mai no va existir. Però és evident que hi ha una continuïtat, perquè la societat és la mateixa.

—El món cristià i visigòtic ha estat un dels vostres principals objectius d'estudi i potser representa el període més important de la vostra producció científica. Què és el que més us atrau d'aquesta època? Què és el que us n'ha seduït?

—El que me n'ha seduït és el muntatge, la relació entre arqueologia, societat i govern. No és el mateix l'aristocràcia que governa i la societat. En aquesta aristocràcia s'han de situar dos pols diferents: un seria el món germanitzat, l'aristocràcia germànica, i l'altre l'eclesiàstica, que té una gran força: Isidor i el món catòlic paleocristià per una banda, i després el poble. Són uns elements que no es poden dissociar. Arribar a entendre com s'estructuren aquests elements, per a mi és una de les coses més apassionants. Això ho he plantejat darrerament en la part que em van encarregar de l'*Espanya visigòtica* de Menéndez Pidal, d'Espasa Calpe. Em preocupen aquests problemes.

—Hi ha un tema d'iconografia tèxtil que segons sembla també us preocupa i que de fet us ha apassionat tota la vida: el Tapís de la Creació de la catedral de Girona. Fins a quin punt aquest tapís pot il·lustrar-nos sobre la importància de la iconografia de l'antiguitat tardana en relació amb el món medieval carolingi?

—De jove vaig assistir a les reunions d'art de l'alta edat mitjana que es feien a Europa, iniciades a Àustria concre-

tament, immediatament després de la guerra. Els pobles germànics, en particular, abans de reprendre les restauracions de les seves esglésies, van voler excavar. Van fer uns congressos. Jo vaig ser dels únics afortunats que hi van poder anar. Els vaig seguir tots. Realment vaig seguir molt el món alt medieval. I en el món medieval el que veritablement pesa és el món romà, cristianitzat o no cristianitzat, però amb un pes específic evident. El Tapís de la Creació m'havia intrigat de molt jove. Jo sóc gironí i l'he vist des que era una criatura. M'apassionava explicar-me'l. És tot un tractat de teologia i de filosofia. Hi he treballat molts anys: un any un article, un any una conferència, anar-hi a seure al davant, llegir... Finalment em van demanar que fes un llibre reunint tot el que havia fet: vaig posar l'accent sobre els elements clàssics, transformant el sentit i el valor iconogràfic d'aquest món clàssic, cristianitzant-lo i donant un sentit complet a tota la peça, una coherència iconogràfica. Jo penso que això està aconseguit. És curiosíssim veure que hi ha coses del segle IV i de l'època carolíngia que vénen del món bizantí. És molt curiós i molt interessant. L'«ordinador» devia ser un home molt culte que tenia a l'abast llibres, manuscrits molt rics i molt variats, i que va ser capaç de muntar una seqüència teològica coherent. Això sense escapar-se d'arrels de filosofia neoplatònica.

—Heu estat sis anys president de la secció històrico-arqueològica de l'IEC. Funciona aquesta secció o ha quedat una mica desfasada?

—Funciona, però funcionaria més si tingués més diners per als plans d'investigació. Les subvencions són petites, reduïdes. Ara això canvia, perquè es fan programes d'investigació per a tres o quatre anys. Es buscaran unes subvencions que no siguin directament de la secció. Fins ara ha estat una mica precària, excepte quan s'ha tractat de grans programes, com, per exemple, la Catalunya carolíngia, els vitralls, que portava Joan Ainaud...

—Imagino que continueu escrivint i treballant sobre l'antiguitat. Teniu algun llibre entre mans? Hi ha cap volum a punt de sortir?

—Està a punt de sortir un llibre gros, no vull dir un gran llibre, sobre el fòrum de Clúnia. Recull molts anys

d'excavacions sobre el fòrum més important de l'estat. Els originals, ja els tenen a la Diputació de Burgos. Després tinc entre mans coses que m'han quedat pendents: una represa de la necròpolis d'Agullana, que va ser un dels meus primers amors; un estudi sobre el puig Rom de Roses, unes excavacions que vaig fer els anys 1948-1949, i moltes coses també de Clúnia; un llibre de les termes romanes que, si no el faig jo, el faran els meus deixebles...

—Nét de poeta, fill d'un poeta i escriptor de renom, pare d'un escriptor ja consolidat, heu estat temptat mai d'escriure un llibre no científic?

—Jo no sóc ni prosista ni escriptor, però en aquests moments estic il·lusionat a fer unes memòries. No sé si després les publicaré o no, de moment m'hi diverteixo. De fet, són un niu de xafarderia. Vaig començar fent arqueologia com a estudiant de la universitat, de seguida ficat al Museu Arqueològic de Barcelona quan feia segon curs de carrera. Això era l'any 42. He vist, per dintre, l'arqueologia catalana i, naturalment, allò que sabíem de l'arqueologia hispànica, com a deixeble. Després, he estat professor ajudant, fent molta feina per a tothom, organitzant els cursos d'Empúries... Vaig sortir molt aviat a fora. Sempre he mantingut contactes amb l'estranger. L'any 48 vaig treballar a Roma i l'any 50 vaig anar a Alemanya a conèixer grans especialistes del món paleocristià a Mainz. En aquest sentit tinc consciència de no dependre científicament de la teoria d'un mestre. He mirat moltíssim el que es feia a fora i he sentit veritables desig i necessitat d'intentar fer-ho aquí. Em va tocar independitzar-me cada vegada més de l'escola, dels mestres, de la universitat, i anar una mica per la meua. Valladolid va ser una etapa important, tot i que va ser un exili de catorze anys. Em va permetre conèixer la Meseta, el món material dels grans propietaris rurals del baix imperi, una de les meves dèries; em va fer conèixer el món dels visigots, el món petit dels visigots, el dels cementiris, el dels objectes..., que jo havia començat a estudiar amb la meua tesi a Barcelona. Tot això sortirà a les memòries. Hi haurà també les petites rivalitats entre els diferents grups, la manera diferent de veure l'arqueologia que tenen els uns i els altres. I, naturalment, totes les meves

vivències. També hi plantejo si la nostra escola ha estat veritablement una escola o no ho ha estat. Quan va morir el doctor Bosch es va parlar dels seus deixebles. Va haver-hi un articulista que va dir que era curiós que dos deixebles de l'escola de Bosch que es consideraven brillants, Pericot i Palol, s'haguessin dedicat a dues especialitats que Bosch Gimpera no havia tocat mai. El doctor Pericot, deixeble directe seu, va fer paleolític, i jo, deixeble de la segona generació, vaig dedicar-me al món tardà romà, paleocristià i visigot. En Bosch no havia fet mai cap d'aquestes coses. Per què vaig triar noves vies? No ho sé. Potser perquè el que havia fet Bosch estava molt ben fet i em va semblar que era molt difícil superar-ho; o potser perquè hi havia molta gent treballant en el que ell treballava o perquè no hi havia ningú que fes la resta... Vicens Vives, en una de les introduccions de l'«Índice Histórico» que va començar a Barcelona, diu que hi ha una mena de desert al costat de les investigacions que jo faig de l'època visigòtica. No ho sé. Tot això és el que intento esbrinar a les meves memòries.

—Heu estat l'organitzador i el secretari general de nombrosos congressos nacionals i internacionals d'arqueologia. Quins destacaríeu més especialment? N'hi ha cap de previst en un futur pròxim?

—L'any 1969 hi havia previst que se celebrés a Barcelona el VIII Congrés

internacional d'arqueologia cristiana, promogut pel Pontifici Istitutio di Archeologia Cristiana. Per preparar aquest congrés, jo, des de Valladolid, i el doctor Vives, des de Barcelona, vam organitzar una primera Reunió d'arqueologia cristiana-hispànica a Vitòria. Em preguntaven per què a Vitòria, un lloc on no hi ha res de paleocristià. És cert. Però hi havia una caixa d'estalvis que em va subvencionar. D'aquesta reunió es va publicar un llibre. Després vaig publicar el meu llibre gros d'arqueologia cristiana, *Arqueologia cristiana de la España romana*, i, a més, em van publicar dos nous llibres, un altre d'arqueologia cristiana i un d'arqueologia visigòtica, per preparar el congrés. D'aquesta manera, quan l'any 69 van arribar els congressistes internacionals a Barcelona, es van trobar que ja hi havia bibliografia, que hi havia informació. Això va fer un cert impacte. L'experiència d'aquest congrés, vaig voler-la reflectir a Barcelona, quan ja hi tenia la càtedra. Vam fer la segona Reunió d'arqueologia cristiana a Montserrat. El problema que més m'interessava aleshores era el fenomen interdisciplinari, que els liturgistes i els arqueòlegs, els especialistes de patristica i els arquitectes..., ens poséssim a treballar plegats. Va sortir un volum molt bonic. Però, després, això no va donar el resultat que jo volia. Vam fer una tercera Reunió d'arqueologia paleocristiana hispànica a les Illes Balears, molt interessant, i una darrera a Lisboa l'any 1992 per

NOVETAT

BIBLIOTECA
SERRA
D'OR

Josep Romeu i Figueras: l'intel·lectual i el poeta

Anàlisi de l'obra poètica de Josep Romeu en el període de postguerra i de la seva activitat intel·lectual en la clandestinitat per a la recuperació de la llengua i la cultura al nostre país.

*

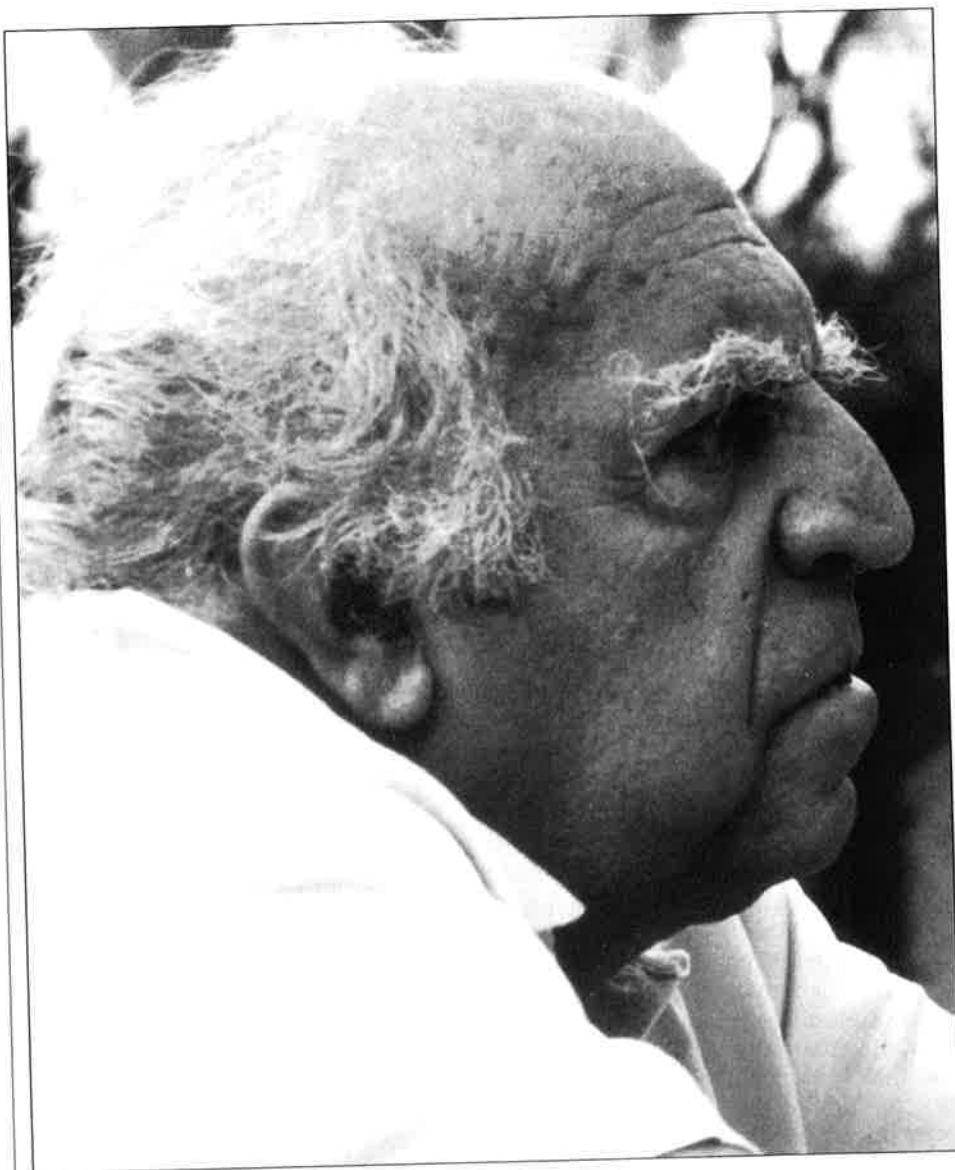
Darrers volums de la col·lecció:
L'Estat i els poders locals a la Catalunya del segle XIX, Eliseu Toscas

Vint escriptors catalans, Marta Nadal

Guerra civil i repressió a Mallorca, Josep Massot i Muntaner

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausias Marc, 92-98 Int. - Fax 247 35 94 - 08013 Barcelona
Distribució: L'Arc de Berà, Centre Difusor d'Edicions
Catalanes - Comandes i administració:
Polígon Montigalà, Bèlgica 6 17 - Tel. 465 30 08
Fax 465 87 90 - 08917 Badalona

portar-hi els treballs i estudis que feiem a Barcelona. Evidentment, de tot això s'han publicat els volums corresponents. En tenim projectada una altra, de reunió, la cinquena, que farem a Cartagena aquesta primavera amb la universitat de Múrcia, on hi ha un professor que també és deixeble meu, el senyor Ramallo. La finalitat és intentar donar divulgació a les troballes importantíssimes de l'època bizantina a Cartagena. Tot això té un nivell internacional. Les troballes que s'han fet darrerament a Cartagena són d'una gran transcendència. Han trobat el teatre romà; al damunt hi ha el fòrum i el mercat d'època tardoromana i a sobre surten les restes bizantines. Aquesta cinquena reunió, la preparem conjuntament les dues universitats, la Universitat de Barcelona i l'Autònoma, l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de Múrcia.

(Llegir sobre el terreny l'impacte de les civilitzacions, l'estructura de la societat hispanoromana, les incursions dels vàndals, el domini visigòtic, l'ocupació bizantina. Més de tres-cents anys d'història esculpida a les ruïnes de Carthago Nova. Intento imaginar l'arqueòleg, abocat sobre unes restes materials, trossos de pedres, bocins de ceràmica, inerts i muts per a tants de nosaltres, rics d'història transcendent per al científic que sistemàticament, amb meticulositat i perseverança va reconstruint lentament la nostra memòria col·lectiva.)♦